

Leren van Le Roy

epiloog Piet Vollard

Van het werk van Louis Le Roy valt te leren dat het (ontwerp)proces niet verstoord wordt als daarop krachten inwerken die de 'ontwerper / bouwer' niet in de hand heeft. Integendeel zelfs, juist de permanente inwerking van de natuur op zijn bouwsels stimuleert Le Roy om door te bouwen. Zijn creativiteit wordt door de onverwachte 'actie' van de natuur permanent op de proef gesteld en daardoor wordt hij aangewakkerd tot creatieve 're-actie'.

Van Le Roy valt ook te leren dat het maken niet per se een eindige zaak hoeft te zijn. Zijn projecten zoals de Kennedylaan en de ecokathedraal kennen geen einde en leveren geen eindproduct op. Het zijn oneindige, creatieve processen in de tijd; het product is het proces. De vorm, het (tussentijdse) resultaat, is daarbij deels gepland, deels ongepland en de resultante van natuurlijke en creatieve processen, van toeval en van bewuste ingrepen.

Vorm = Proces = Tijd + Toeval + Creativiteit (bewuste ingreep)

Al deze zaken zijn vreemd aan de architectuur. Het toestaan van inwerking van een 'vreemde', ongecontroleerde kracht op het ontwerp is in architectuur en design (anders dan in de beeldende kunst) ongebruikelijk (maar niet helemaal afwezig, intuïtie is bij sommige architecten onderdeel van het ontwerpproces en anderen, zoals bijvoorbeeld Lars Spuybroek, gebruiken de computer als 'toevalsmachine', die het ontwerp in onverwachte richtingen stuurt.) Er wordt in de architectuur wel vaak gesproken van een ontwerpproces, waarbij een voortschrijdend cyclisch proces uiteindelijk tot een 'definitief ontwerp' leidt. Maar alleen dat label definitief al, dat door elke architect op enig moment op zijn ontwerp wordt geplakt, is eigenlijk meer een wens dan een feit. Geen enkel gebouw blijft na oplevering gefixeerd. Altijd is er sprake van een verdergaande ontwikkeling, van aanpassingen en verandering. Of dat nu veranderingen in korte cycli (dag- en nacht ritme, met een dag- en nacht gebruik), middellange cycli (seizoenswisselingen, of het toevoegen en verplaatsen van meubelen) of lange cycli (bouwkundige aanpassingen) zijn, het gebouw is permanent in beweging. Iedereen weet dat, behalve architecten zo lijkt het, want die denken nog steeds dat het ontwerp een ideale staat heeft (direct na de oplevering, als het gebouw nog 'ongeschonden' is door de inwerking van gebruiksprocessen en van het toeval.) Ik noem zoiets dom, een vraag me al jaren af wanneer architecten eindelijk eens slimmer worden, wanneer architecten eindelijk eens gaan werken mét en ín de tijd.

Tijdens de workshop werden de studenten geconfronteerd met een aantal zaken die in het normale ontwerpproces nauwelijks een rol spelen (maar die wel erg belangrijk zijn), met toeval, met het overwinnen van de schroom om het werk van een ander aan te passen en zondig te vernietigen, met de soms verrassende meerwaarde die toeval en de onverwachte ingreep op het ontwerp kan hebben, met het vluchtige karakter van het ontwerp (van één ontwerp), met het feit dat sommige ontwerpbeslissingen kennelijk duurzamer zijn en het proces van aantasting gemakkelijker doorstaan dan andere, met het snel – en dus intuïtief – nemen van ontwerpbeslissingen, met het feit dat ontwerpen, bouwen en gebruiken vooral een kwestie van processen is, processen die zich laten sturen, maar nooit volledig laten beheersen.

Ik denk dat deze lessen van Le Roy uiterst belangrijk waren – elke architect zou elk jaar verplicht moeten worden om een dergelijke loutering te ondergaan - en dat het workshop weekend daarom niet alleen erg vrolijk (want dat was het) maar ook erg nuttig is geweest.

